

Wykład II

Podmioty stosunków cywilnoprawnych,

Podmioty stosunków cywilnoprawnych

- osoby fizyczne

- osoby prawne

art. 1 k.c.

- tzw. ułamne osoby prawne - art. 33¹ k.c.

jednostki organizacyjne, nie będące osobami prawnymi, ale posiadające zdolność prawną

Osoby fizyczne

Regulacja prawna osób fizycznych

- podstawowe akty prawne

- **Dział I Tytułu II Kodeksu cywilnego - „Osoby fizyczne”**
 - zdolność prawna, zdolność do czynności prawnych, dobra osobiste (rozdz. I – art. 8-24)
 - miejsce zamieszkania (rozdz. II – art. 25-28)
 - uznanie za zmarłego (rozdz. III – art. 29-32)
- **ustawa z 28.11.2014 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (tj. Dz. U. z 2016 r., poz. 2064)**
- **ustawa z 25.2.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tj. Dz. U. 2017, poz. 682 ze zm.)**

Podstawowe kategorie podmiotowości prawnej

- **Zdolność prawna**
 - zdolność do bycia podmiotem praw i obowiązków w sferze prawa cywilnego
 - nieodzowny atrybut każdego człowieka (art.8 par.1 k.c.)
- **Zdolność do czynności prawnych**
 - zdolność do nabywania w drodze własnych działań (czynności prawnych) praw i zaciągania zobowiązań w sferze prawa cywilnego
 - posiadanie i zakres zd. do czynności prawnych jest uzależnione od wieku oraz od faktu ubezwłasnowolnienia osoby przez sąd

Zdolność prawna osób fizycznych

□ zakres podmiotowy

- przysługuje każdemu człowiekowi bez względu na wiek;

□ zakres czasowy

- okres od urodzenia do śmierci

• początek: moment żywych urodzin każdego człowieka – art. 8 k.c.

- domniemanie urodzenia żywego – art. 9 kc „w razie urodzenia się dziecka domniemywa się, że przyszło na świat żywe

dowód urodzin – art. 40 PrASC – akt urodzenia sporządzony przez urząd stanu cywilnego

• koniec : śmierć człowieka

- potwierdzenie: akt zgonu:
- sądowe stwierdzenie zgonu
- sądowe uznanie za zmarłego

□ zakres przedmiotowy

- jednakowy dla wszystkich osób fizycznych
- obejmuje wszystkie prawa i obowiązki cywilnoprawne
- ograniczenia zdolności prawnej stanowią wyjątek i są rzadko stosowane, np. art. 111 kro - pozbawienie władzy rodzicielskiej

Problem zdolności prawnej dziecka poczętego

- pojęcie *nasciturusa*
- regulacja zdolności prawnej *nasciturusa* w KC:
 - brak przepisu prawa, przewidującego ogólną zdolność prawną *nasciturusa*; w to miejsce art. 9 KC
 - poszczególne przepisy przewidują **warunkową zdolność prawną dziecka poczętego** w odniesieniu do określonych praw i obowiązków, np.:
- art. 927 par. 2 kc - dziecko poczęte w chwili otwarcia spadku może być spadkobiercą lub zapisobiercą, jeśli urodzi się żywe;
- art. 446¹ kc – dziecko urodzone może żądać naprawienia szkód doznanych przed urodzeniem;
- art. 75 kro – dopuszczalność uznania dziecka poczętego, ale jeszcze nienarodzonego
- art. 182 kro – dopuszczalność ustanowienia kuratora dla dziecka poczętego dla strzeżenia przyszłych praw dziecka (*curator ventris*)
- plus uzupełniająca rola orzecznictwa, realizującego zasadę, iż dziecko nienarodzone należy traktować jako już urodzone, ilekroć chodzi o jego korzyść (zob. np. wyrok NSA z 28.11.1985 r., III SA 1183/85 „darowizna na rzecz dziecka poczętego, lecz jeszcze nie urodzonego, mająca na celu zabezpieczenie przyszłych jego interesów, jest dopuszczalna”)

Konsekwencje przyjęcia warunkowej zdolności prawnej *nasciturusa*

- dziecko poczęte uzyskuje prawa i obowiązki pod warunkiem zawieszającym, że urodzi się żywe
- do chwili urodzenia prawa i obowiązki dziecka poczętego nie mogą być wykonywane, a jedynie podlegają zabezpieczeniu
- możliwość reprezentacji prawnej dziecka poczętego przez kuratora (*curator ventris* – art. 182 kro)
- od chwili urodzenia dziecko nabywa definitywnie prawa i obowiązki *ex tunc* - z mocą wsteczną (od zaistnienia zdarzenia uzasadniającego nabycie)

Indywidualizacja osoby fizycznej

- cechy odróżniające człowieka od innych ludzi i wyznaczające jego sytuację prawną w społeczeństwie
- podstawowe czynniki indywidualizacji:
 - nazwisko i imię
 - płeć
 - wiek } **dane osobowe**
- **miejsce zamieszkania**
- **stan cywilny**
 - **Sensu stricto:** indywidualizuje osobę fizyczną w relacji do stosunku małżeństwa
 - **Sensu largo :** wg. art. 2 ust. 1 PrASC – „sytuacja prawna osoby wyrażona przez cechy indywidualizujące osobę, kształtowana przez zdarzenia naturalne, czynności prawne lub orzeczenia sądów, lub decyzje organów, stwierdzona w akcie stanu cywilnego”). Stan cywilny rejestrowany w aktach stanu cywilnego rozumiany jest w szerokim znaczeniu. Obejmuje sytuację rodzinną danej osoby (pokrewieństwo i małżeństwo) oraz jej dane osobowe.

Stanowisko nauki : Stan cywilny to podstawowe dla prawa prywatnego cechy osobiste człowieka, podlegające ogólnemu reżimowi prawa o aktach stanu cywilnego
Stan cywilny ma charakter dobra osobistego

Nazwisko i imię

- **generalny obowiązek nadawania każdemu człowiekowi imienia i nazwiska**
- **ewidencja:**
 1. księgi stanu cywilnego
 2. ewidencja ludności - ustawa z 24.09.2010 r. o ewidencji ludności
- **nazwisko** – co do zasady jest wyznaczane przez przynależność do grupy rodzinnej (art. 25, 88-90, 122, 126 kro)
- **imię (imiona)** – co do zasady nadawane przez osoby sprawujące władzę rodzicielską; maksymalnie dwa –
- **zmiana imienia lub nazwiska**
 - **nazwisko** może podlegać zmianie albo wskutek różnych zdarzeń prawnorodzinnych, albo wskutek przeprowadzenia stosownego postępowania administracyjnego
 - **imię** - tylko w postępowaniu administracyjnym na podstawie ustawy z dnia o zmianie imion i nazwisk

Płeć

- cecha przyrodzona każdego człowieka
- podział zupełny: płeć żeńska i płeć męska
- sposób oznaczenia: decydują cechy zewnętrzne noworodka, w razie wątpliwości decyduje lekarz, kierując się cechami przeważającymi
- ewidencja: akta stanu cywilnego -akt urodzenia
- zmiana płci;
 - oznaczenie zgodnie z cechami biologicznymi człowieka
 - oznaczenie zgodnie z poczuciem przynależności człowieka do oznaczonej płci, wbrew występującym cechom biologicznym (transseksualizm) – dopuszczalne jest ustalenie płci transseksualisty w procesie na podstawie art. 189 kpc (uchwała SN z 22.9.1995 r.)
- znaczenie płci w sferze stosunków cywilnoprawnych – głównie w sferze osobowych stosunków prawnorodzinnych

Miejsce zamieszkania

- pojęcie prawne nawiązujące do określonej sytuacji faktycznej; **sytuuje osobę fizyczną w przestrzeni, choć nie należy do własności ściśle osobistych**; można mieć tylko jedno miejsce zamieszkania
- regulacja prawna – art. 25-28 kc;
- wielorakie znaczenie:
 - w sferze stosunków międzynarodowych, jako łącznik personalny, decydujący o własności prawa
 - dla ustalenia własności miejscowej sądu lub innych organów
 - i inne, np. art. 454 kc – miejsce spełnienia świadczenia
- reguły ustalania miejsca zamieszkania
 - osoby pełnoletnie – art. 25 kc – czynnik obiektywny i subiektywny **„miejscowość (1) w której osoba przebywa (2) z zamiarem stałego pobytu(3)”**
 - dzieci i podopieczni – art. 26-27 kc – tzw. pochodne miejsce zamieszkania
- miejsce zamieszkania a miejsce zameldowania, czy miejsce pobytu

Dobra osobiste osoby fizycznej - pojęcie

brak definicji ustawowej; art. 23 kc zawiera jedynie przykładowe wyliczenie dóbr osobistych; Skutki: brak możliwości precyzyjnego ustalenia listy dóbr osobistych, ciągły rozwój i obejmowanie ochroną coraz to nowych kategorii dóbr osobistych – rola doktryny i judykatury

- **dwie koncepcje** dóbr osobistych w nauce prawa cywilnego:

1. koncepcja subiektywna,

wg. której dobra osobiste to „indywidualne wartości świata uczuć, stanu życia psychicznego człowieka”

2. koncepcja obiektywna,

wg. której dobra osobiste to do uznanych przez system prawny wartości (tj. wysoko cenionych stanów rzeczy), obejmujących fizyczną i psychiczną integralność człowieka, jego indywidualność oraz godność i pozycję w społeczeństwie, co stanowi przesłankę samorealizacji osoby ludzkiej

- regulacja w KC: art 23-24 kc, art. 445, 448 kc

art. 23 kc - zasada cywilnoprawnej ochrony dóbr osobistych, niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach

Dobra osobiste, jako prawa podmiotowe

- prawo do ochrony dobra osobistego na gruncie cywilnym ma postać **prawa podmiotowego**
- **cechy dóbr osobistych, jako praw podmiotowych:**
 - prawa niemajątkowe
 - prawa bezwzględne (skuteczne *erga omnes*)
 - prawa o charakterze osobistym, ściśle związane z osobą
 - prawa niezbywalne i niedziedziczne

Ochrona dóbr osobistych wg. KC

- podstawa prawna: art. 24 kc
- przesłanki ochrony:
 1. **naruszenie lub zagrożenie prawa osobistego**
 2. **bezprawność działania**
 - pojęcie bezprawności
 - domniemanie bezprawności
 - okoliczności wyłączające bezprawność:
 - zgoda uprawnionego
 - działanie na podstawie prawa lub w wykonaniu prawa podmiotowego
 - nadużycie prawa podmiotowego (art. 5 kc)
 - inne
- Środki ochrony dóbr osobistych:
 - **niemajątkowe:**
 - powództwo o ustalenie
 - powództwo o zaniechanie naruszeń
 - powództwo o usunięcie skutków naruszenia
 - **majątkowe**
 - powództwo o zadośćuczynienie lub o zapłatę na wskazany cel społeczny
 - powództwo o odszkodowanie

Ochrona dóbr osobistych wg. KC – art. 24 KC

przesłanki ochrony:

1. istnienie dobra osobistego
2. naruszenie lub zagrożenie prawa osobistego
3. **bezprawność działania**
 - pojęcie bezprawności
 - domniemanie bezprawności
 - okoliczności wyłączające bezprawność:
 - zgoda uprawnionego
 - działanie na podstawie prawa lub w wykonaniu prawa podmiotowego
 - nadużycie prawa podmiotowego (art. 5 kc)
 - inne
4. ew. w razie wyboru określonego środka ochrony - inne okoliczności (np. wina – zob. art. 415 kc)

środki ochrony

- **niemajątkowe:**
 - powództwo o ustalenie – art. 189 KPC
 - powództwo o zaniechanie naruszeń
 - powództwo o usunięcie skutków naruszenia
- **majątkowe**
 - powództwo o zadośćuczynienie lub o zapłatę na wskazany cel społeczny
 - powództwo o odszkodowanie

Osoby prawne

Osoby prawne

- art. 33 kc - ustawowa definicja osoby prawnej
 - normatywna metoda katalogowania osób prawnych
- Zdolność prawna i zdolność do czynności prawnych osób prawnych
- Źródła regulacji:
 - Kodeks cywilny – art. 33-43 kc
 - przepisy szczególne
 - szczególna rola statutu

Regulacja osób prawnych, cd.

- Przepisy szczególne
 - Tzw. ustawy ustrojowe
 - Zakres regulacji: powstanie, ustrój, ustanie osób prawnych (zob. art. 35 zd. 1 KC); fakultatywnie również organizacja i sposób działania
 - Przykłady:
 - Ustawa z 15.9.2000 r. – Kodeks spółek handlowych (tj. Dz. U. 2017, poz. 1577)
 - Ustawa z 29.8.1997 r. – Prawo bankowe (tj. Dz. U. 2017, poz. 1876)
 - Ustawa z 20.7.2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2018 r., poz. 1668)
 - Ustawa z 27.6.1997 r. o partiach politycznych (tj. Dz. U. 2018, poz. 580 ze zm.)
 - Ustawa z 21.9.1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych (tj. Dz. U. 2017, poz. 2152 ze zm.)
 - Ustawa z 7.4.1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach (tj. Dz. U. 2017, poz. 210)
 - Ustawa z 16.9.1982 r. – Prawo spółdzielcze (tj. Dz. U. 2018, poz. 1285)
- Statut
 - Istota
 - Nie jest źródłem prawa
 - Akt o charakterze wewnątrzorganizacyjnym (różna terminologia: prawo wewnętrzne, prawo korporacyjne)
 - Wiąże w stosunkach wewnętrznych osoby prawnej, a w granicach upoważnienia ustawowego wiąże również osoby trzecie
 - Znaczenie posiłkowe dla regulacji osób prawnych:
 - Brak generalnego obowiązku ustanowienia statutu
 - Przesłanki skuteczności postanowień statutu
 - Zakres regulacji: organizacja i sposób działania osób prawnych (zob. art. 38 KC)

Powstanie osób prawnych

Art. 35 KC - uregulowane w przepisach ustrojowych, właściwych dla określonych typów osób prawnych

Art. 37 par. 1 KC – jednostka organizacyjna uzyskuje osobowość prawną z chwilą jej wpisu do właściwego rejestru, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej

- **tryb rejestracyjny – jako zasada**

- akt założycielski
- inne czynności
- rejestracja
 - Wpis o charakterze konstytutywnych
 - Funkcje rejestracji – zwiększenie bezpieczeństwa obrotu
 - Podstawowe rejestry:

Krajowy Rejestr Sądowy (prowadzony na podstawie ustawy z dnia 20.8.1997 r. o KRS; tj. Dz.U. 2018, poz. 986 ze zm.) składający się z: rejestru przedsiębiorców; rejestru stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji oraz samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej oraz rejestru dłużników niewypłacalnych).

- **Inny tryb przewidziany w przepisach szczególnych**

- **System erekcyjny**

- - Np. JST – czyli gminy, powiaty i województwa istniejące jako osoby prawne z mocy przepisów prawa
- - uczelnie publiczne

- **System koncesyjny**

- Osoba prawna powstaje z inicjatywy podmiotów indywidualnych (założycieli), ale do jej powstania potrzebna jest zgoda właściwego organu administracji państwowej (akt administracyjny – zezwolenie lub koncesja)
 - Np.. Uczelnie niepubliczne
 - banki

Indywidualizacja osób prawnych

- forma prawna (rodzaj osoby prawnej)
- nazwa
 - określona przez akt powołujący daną osobę prawną
 - nazwa a firma (art. 43² kc)
- siedziba
 - art. 41 kc
 - art. 38 KRSU – wymaga, aby w Krajowym Rejestrze Sądowym ujawnione zostały zarówno siedziba, jak i adres przedsiębiorcy

Art. 38 KRSW dziale 1 rejestru przedsiębiorców zamieszcza się następujące dane:

Pkt. 1) dla każdego podmiotu:

a) **nazwę lub firmę**, pod którą działa,

b) **oznaczenie jego formy prawnej**,

c) jego **siedzibę i adres**,

d) jeżeli podmiot wpisany do rejestru przedsiębiorców posiada oddziały - także ich siedziby i adresy,

e) oznaczenie jego poprzedniego numeru rejestru sądowego,

f) jeżeli podmiot wpisany do rejestru przedsiębiorców utworzony został w wyniku przekształcenia lub

podziału innego podmiotu albo połączenia innych podmiotów, zamieszcza się w tym rejestrze

wzmiankę o sposobie powstania podmiotu, a także oznaczenia poprzednich numerów rejestru. Jeżeli

podmiot wpisany do rejestru przedsiębiorców utworzony został w wyniku koncentracji innych

podmiotów, zamieszcza się w tym rejestrze także oznaczenie poprzednich numerów tego rejestru

oraz numer i datę decyzji Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów o zgodzie na

dokonanie koncentracji, wydanej zgodnie z przepisami o ochronie konkurencji i konsumentów,

g) wzmiankę o wykonywaniu działalności gospodarczej z innymi podmiotami na podstawie umowy

spółki cywilnej,

h) **NIP** albo informację o jego unieważnieniu lub uchyleniu;

1a) w przypadku gdy podmiot je posiada - **adres strony internetowej i adres poczty**

elektronicznej;

Reprezentacja osób prawnych

- **art. 38 kc** – osoba prawna działa przez swoje organy w sposób przewidziany w ustawie i w opartym na niej statucie
 - **teoria organu**: działanie organu = działanie osoby prawnej
 - konsekwencje
- **rodzaje organów**:
 - zarządzające
 - stanowiące
 - kontrolne
- **przesłanki ważności działania organu**
 1. istnienie osoby prawnej
 2. istnienie organu w danej strukturze organizacyjnej
 - prawidłowe powołanie organu
 3. działanie w charakterze organu
 - z oświadczenia woli osoby fizycznej wchodzącej w skład organu musi wynikać, chociażby w sposób dorozumiany, że działa ona w imieniu i na rachunek osoby prawnej
 - działanie w granicach kompetencji organu (**art. 39 KC**)
- **art. 42 kc** – powołanie kuratora osoby prawnej

Szczegółowe zasady reprezentacji

- sposób działania organów reguluje ustawa oraz statut
- rodzaje reprezentacji:
 - singularna (jednoosobowa)
 - łączna
(konieczność dokonania czynności przez wszystkich członków zarządu *uno actu*;
czynność prawna dokonana z naruszeniem zasad reprezentacji łącznej ma charakter czynności nieistniejącej *non existens*)
- wymóg zgody innego organu (stanowiącego, kontrolnego, „założycielskiego”);
 - czynność dokonana bez zgody - różne sankcje

Podstawowe rodzaje osób prawnych

- podział ze względu na majątkowe lub strukturalne powiązanie z państwem lub samorządem terytorialnym
 - ▣ państwowe osoby prawne
 - ▣ jednostki samorządu terytorialnego

- podział ze względu na sposób uczestnictwa osób w strukturach organizacyjnych osoby prawnej
 - ▣ korporacyjne osoby prawne
 - ▣ fundacyjne osoby prawne

Skarb Państwa

- dwoisty charakter SkP
- podstawowa państwowa osoba prawna
- **desygnat państwa występującego w charakterze podmiotu prawa cywilnego** (w stosunkach cywilnoprawnych)

art. 34 kc „SkP jest w stosunkach cywilnoprawnych podmiotem praw i obowiązków, które dotyczą mienia państwowego nienależącego do innych państwowych osób prawnych”

- cechy swoiste:
 - ▣ istnieje ex lege
 - ▣ brak siedziby, brak organów, brak statutu, brak obowiązku rejestracji
- szczególne zasady dotyczące reprezentacji SkP (brak organów)
 - ▣ ustawa z dnia 16.12.2016 r. o zasadach zarządzania mieniem państwowym (tj. Dz.U. z 2018 r. poz. 1182)- reprezentacja materialnoprawna
 - ▣ ustawa z dnia 15.12.2016 r. o Prokuraturii Generalnej RP (Dz. U. 2016, poz. 2261) – reprezentacja procesowa
- odpowiedzialność za zobowiązania, art. 40 kc

Art. 6 ustawy o zasadach zarządzania mieniem państwowym

§ 1 **Organy administracji publicznej** oraz **inne podmioty uprawnione** na podstawie przepisów odrębnych do reprezentowania Skarbu Państwa reprezentują Skarb Państwa zgodnie z ich właściwością i w zakresie określonym w przepisach odrębnych.

§ 2 **Kierownicy jednostek** reprezentują Skarb Państwa w odniesieniu do nabytego i powierzonego tym jednostkom mienia Skarbu Państwa i w zakresie zadań ich urzędów, określonych w odrębnych przepisach.

§ 3 Kierownicy jednostek mogą, w zakresie uprawnień do reprezentowania Skarbu Państwa wynikających z przepisów odrębnych, udzielać pełnomocnictw do reprezentowania Skarbu Państwa kierownikom podporządkowanych im jednostek organizacyjnych.

4. W sprawach odpowiedzialności Skarbu Państwa za wykonywanie władzy publicznej Skarb Państwa reprezentowany jest przez organ władzy publicznej, z którego działalnością wiąże się dochodzone roszczenie.

5. W sprawach roszczeń z innych tytułów Skarb Państwa reprezentowany jest przez organ jednostki organizacyjnej, z której działalnością wiąże się roszczenie.

6. W przypadku likwidacji państwowej jednostki budżetowej, w tym uzyskania przez nią osobowości prawnej lub przejęcia jej przez jednostkę samorządu terytorialnego, w sprawach związanych z jej działalnością Skarb Państwa reprezentuje kierownik jednostki, której zakres zadań obejmuje zadania zlikwidowanej jednostki, a w przypadku braku takiej jednostki - wojewoda właściwy ze względu na siedzibę zlikwidowanej jednostki.

7. Do czynności prawnych dokonanych z naruszeniem przepisów o właściwości i zakresie reprezentacji Skarbu Państwa stosuje się odpowiednio przepis [art. 103 § 1 i 2](#) ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (Dz.U. z 2018 r. [poz. 1025](#) i [1104](#)).

Jednostki samorządu terytorialnego

- art. 165 Konstytucji RP – „jst mają osobowość prawną. Przysługuje im prawo własności i inne prawa majątkowe”
- uregulowane w przepisach szczególnych
- rodzaje:
 - gmina
 - związki międzygminne
 - powiat
 - województwo

Korporacyjne osoby prawne

- struktura organizacyjna tych osób przewiduje istnienie członków, którzy przez wniesione udziały lub składki tworzą majątek tych osób i decydują o jej działalności
- np.
partie, stowarzyszenia, spółki kapitałowe, spółdzielnie

Fundacyjne osoby prawne

- instytucja członków jest zastąpiona przez osobę fundatora (założyciela)
- rola fundatora
- Np.:
 - fundacje
 - państwowe osoby prawne

Dobra osobiste osób prawnych

- dobra niemajątkowe, dzięki którym osoba prawna może funkcjonować zgodnie ze swoim zakresem zadań (wyrok SN z dnia 14.11.1986 r.)
- art. 43 kc
- katalog dóbr osobistych osób prawnych
- Środki ochrony

Jednostki organizacyjne,
o których mowa w art. 33¹ kc

Jednostki organizacyjne z art. 33¹ kc – trzecia kategoria podmiotów prawa cywilnego

- **Art. 33¹ kc** – dodany do kodeksu cywilnego ustawą z dnia 14.02.2003 r. o zmianie ustawy – KC oraz niektórych innych ustaw;
- konstrukcja normatywna – art. 33¹ kc
 - status podmiotowy
 - normatywna metoda regulacji
 - regulacja prawna : przepisy organizacyjne zawarte w odrębnych ustawach ustrojowych + odpowiednie stosowania przepisów o osobach prawnych
 - zdolność procesowa – art. 64¹ KPC
 - **problem zakresu zdolności prawnej tych podmiotów**
- proponowane określenia:
 - „ułamne osoby prawne” (A. Wolter)
 - „niepełne osoby prawne”,
 - „osoby ustawowe”

Przykłady jednostek organizacyjnych z art. 33¹ kc

- osobowe spółki handlowe: art. 8 KSH
 - sp. jawna,
 - sp. partnerska,
 - sp. komandytowa,
 - sp. komandytowo-akcyjna
- kapitałowe spółki handlowe w organizacji: art. 11 KSH
- wspólnota mieszkaniowa- art. 6 zd. 2 WłLU; uchw. SN (7) z 21.12.2007 r., III CZP 65/07

Jednostki organizacyjne z art. 33¹ kc a osoby prawne – podstawowe podobieństwa i różnice

□ podobieństwa

- zdolność prawna
- własny majątek, odrębny od majątku członków
- działanie w oparciu o określoną strukturę organizacyjną

□ różnice

- problem zakresu zdolności prawnej
- odpowiedzialność za zobowiązania
- reprezentacja

Wyr. SN z 29.8.2013 r. (I CSK 705/12)
- koncepcja ograniczonej zdolności prawnej wspólnoty
mieszkaniowej

Przepisy ustawy o własności lokali stwarzają podstawy do przyjęcia, że zdolność prawna wspólnoty mieszkaniowej została ograniczona do praw i obowiązków związanych z zarządzaniem nieruchomością wspólną. Będąc osobą prawną (art. 33¹ KC) wspólnota może zatem posiadać majątek odrębny od majątku właścicieli lokali, ale tytko w takim zakresie, jaki wynika z potrzeb związanych z zarządem nieruchomością wspólną”

Odpowiedzialność za zobowiązania jednostek organizacyjnych z art. 33¹ kc

- art. 33¹ kc –
odpowiedzialność jednostki organizacyjnej z jej majątku
oraz
w razie gdy jednostka staje się niewypłacalna – subsydiarna
odpowiedzialność jej członków
- przepis szczególny może określać odmienne reguły
odpowiedzialności
- kwestie szczególne:
 - istota odpowiedzialności subsydiarnej
 - pojęcie „niewypłacalności”

Pojęcie niewypłacalności na gruncie prawa upadłościowego

Art. 11 § 1. Dłużnik jest niewypłacalny, jeżeli utracił zdolność do wykonywania swoich wymagalnych zobowiązań pieniężnych.

§ 1a. Domniemywa się, że dłużnik utracił zdolność do wykonywania swoich wymagalnych zobowiązań pieniężnych, jeżeli opóźnienie w wykonaniu zobowiązań pieniężnych przekracza trzy miesiące.

§ 2. Dłużnik będący osobą prawną albo jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, jest niewypłacalny także wtedy, gdy jego zobowiązania pieniężne przekraczają wartość jego majątku, a stan ten utrzymuje się przez okres przekraczający dwadzieścia cztery miesiące.

Konsument – art. 22¹ KC

Prawo konsumenckie

- Art. 22¹ „Za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową”.

- pojęcie „konsument” odnosi się do podmiotu prawa cywilnego występującego w szczególnej roli – uczestnika obrotu;
- prawo konsumenckie – przepisy regulujące stosunki cywilnoprawne z udziałem konsumentów
 - cel – **ochrona potencjalnie słabszego uczestnika**; przywrócenie szansy równego uczestnictwa w grze rynkowej z udziałem profesjonalnych partnerów

Chodzi o podmioty, które w relacjach prywatnoprawnych są stroną strukturalnie słabszą w zakresie pozycji rynkowej, ekonomicznej, negocjacyjnej oraz w zakresie dostępu do informacji. Dotyczy to zwłaszcza stosunków z profesjonalistą, które charakteryzują się asymetrią pozycji rynkowej i informacji.

Art. 76 Konstytucji RP

Władze publiczne chronią konsumentów, użytkowników i najemców przed działaniami zagrażającymi ich zdrowiu, prywatności i bezpieczeństwu oraz przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. Zakres tej ochrony określa ustawa.

Podstawowe przepisy

- **KC:**

- art. 22¹ kc – definicja konsumenta;
- art. 384 par. 2 – dotyczy związania wzorcem umowy
- 385¹ -385³ – niedozwolone klauzule umowne (tzw. klauzule abuzywne)
- 556¹ , 558 par. 1 zd. 2, 560 par.2, 561¹ par.3, 568 – szczególne unormowania przy rękojmi z tytułu umowy sprzedaży

- **podstawowe ustawy szczególne:**

- ustawa z 16.2.2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów
- ustawa z 12.5.2011 r. o kredycie konsumenckim
- ustawa z 30.5.2014 r. o prawach konsumenta
-
- ustawa z 23.9.2016 r. o pozasądowym rozwiązywaniu sporów konsumenckich

Pojęcie konsumenta wg. art. 22¹ kc

- charakter przepisu
- elementy konstytuujące pojęcie konsumenta:
 - wyłącznie osoba fizyczna (kwestia kwalifikacji drugiej strony czynności prawnej)
 - dokonująca czynności prawnej
 - niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową

Przedsiębiorca

Przedsiębiorca

- definicja przedsiębiorcy w kodeksie cywilnym

Art. 43¹ kc - przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna, o której mowa w art. 33¹ § 1, prowadząca we własnym imieniu działalność gospodarczą lub zawodową.

- autonomiczny charakter definicji z KC, właściwy dla określenia przedsiębiorcy w stosunkach prywatnoprawnych

- definicje przedsiębiorcy w ustawach szczególnych
 - art. 4 ustawy – Prawo przedsiębiorców

Prawo przedsiębiorców

- ustawa z 6.3.2018 r.

Art. 3

Działalnością gospodarczą jest zorganizowana działalność zarobkowa, wykonywana we własnym imieniu i w sposób ciągły

Art. 4

1. **Przedsiębiorcą** jest osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, wykonująca działalność gospodarczą.

2. Przedsiębiorcami są także wspólnicy spółki cywilnej w zakresie wykonywanej przez nich działalności gospodarczej.

3. Zasady podejmowania, wykonywania i zakończenia działalności gospodarczej przez osoby zagraniczne określają odrębne przepisy.

Art. 17

1. Działalność gospodarczą można podjąć w dniu złożenia wniosku o wpis do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej albo po dokonaniu wpisu do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej.

Pojęcie przedsiębiorcy wg. art. 43¹ kc

- cechy konstytuujące pojęcie przedsiębiorcy:
 - aspekt podmiotowy:
 - osoba fizyczna, osoba prawna, jednostka organizacyjna określona w art. 33¹ kc
 - aspekt funkcjonalny:
 - prowadzenie we własnym imieniu działalności gospodarczej lub zawodowej

Skutki wyróżnienia pojęcia przedsiębiorcy

- normatywne następstwa wynikające z faktem bycia przedsiębiorcą:
 - przepisy odwołujące się wprost do tego pojęcia: np. art. 66¹ par. 2 i 3 kc, 66², 68¹ -68² , 109¹, 385 kc
 - przepisy sformułowane w sposób wskazujący na status przedsiębiorcy, posługujące się zwrotami typu: „prowadzenie działalności gospodarczej”, „w zakresie działalności przedsiębiorstwa” - np. art. 449¹, 554, 709¹ itp. kc

Pytania z zakresu podmiotów prawa cywilnego

1. Wymień i scharakteryzuj podmioty prawa cywilnego
2. Wyjaśnij pojęcie zdolności prawnej; scharakteryzuj tę kategorię w odniesieniu do poszczególnych podmiotów prawa cywilnego.
3. Czy dziecko poczęte ma zdolność prawną?
4. Wyjaśnij pojęcie zdolności do czynności prawnej osób fizycznych.
5. Wskaż zakresy zdolności do czynności prawnych osób fizycznych.
6. Jakie są skutki dokonania czynności prawnej przez osobę pozbawioną zdolności do czynności prawnych?
7. Jakie są skutki dokonania czynności prawnej przez osobę ograniczoną w zdolności do czynności prawnych? Czy skutki te są zróżnicowane w zależności od tego, czy osoba fizyczna zawiera umowę, czy dokonuje jednostronnej czynności prawnej?
8. Wskaż i scharakteryzuj podstawowe czynniki indywidualizujące osobę fizyczną w obrocie.
9. Wyjaśnij pojęcie i znaczenie cywilnoprawne miejsca zamieszkania. Czym miejsce zamieszkania różni się od miejsca zameldowania lub miejsca pobytu osoby fizycznej?
10. Co to znaczy, że dziecko ma „pochodne miejsce zamieszkania”?
11. Wyjaśnij pojęcie dóbr osobistych osoby fizycznej.
12. Wskaż i scharakteryzuj przesłanki ochrony dóbr osobistych osób.
13. Wskaż i scharakteryzuj majątkowe i niemajątkowe środki ochrony dóbr osobistych.
14. Pojęcie osoby prawnej. Wyjaśnij na czym polega normatywna metoda regulacji osób prawnych
15. Opisz na przykładach podstawowe systemy powstania osób prawnych w prawie polskim.
16. Co indywidualizuje osobę prawną w obrocie cywilnoprawnym?
17. Opisz sposób reprezentacji osób prawnych?
18. Jakie są przesłanki ważności działania organu osoby prawnej?
19. Rodzaje osób prawnych.
20. Scharakteryzuj Skarb Państwa, jako szczególny typ osoby prawnej.

21. Opisz reprezentację Skarbu Państwa (materialną i formalną).
22. Czy osoby prawne mają dobra osobiste? Jeśli tak, to na przykład jakie? Jak są chronione?
23. Czym różnią się tzw. „ułomne osoby prawne” od osób prawnych? A w czym są do nich podobne?
24. Pojęcie konsumenta w prawie cywilnym i skutki jego wyodrębnienia.
25. Co to jest tzw. „prawo konsumenckie”? Jakie podstawowe przepisy można do tego prawa zaliczyć?
26. Pojęcie przedsiębiorcy w prawie cywilnym i skutki jego wyodrębnienia.